

Matti Kärkkäinen

Loistava metsänkäyttöopin oheislukemisto

Järkälemäinen – paino lähes kolme kiloa – tieteos Suomen metsien käytön historiasta alkaa noin 1800-luvun puolivälistä, jolloin Suomeen tulivat ensimmäiset höyrykonetta käyttävät sahat ja kuiduttava teollisuus otti ensiaskeliaan. Puun teollinen käyttö oli vaikuttanut toki jo aiemmin Suomen metsäkuvaan. Joillakin Etelä-Suomen paikkakunnilla rautateollisuus käytti runsaasti metsävaroja hiilen polttoon, ja tervanpoltto erityisesti Pohjanmaalla ja Kainuussa oli merkittävä nuorten männiköiden hyödyntäjä. Eri asia sitten on, että kaskeaminen oli koko Etelä-Suomessa merkittävin metsävaroja muuttava tekijä.

Kirja jakautuu tekijöiden mukaan 36 kertomukseen, proosallisesti lukuun. Aluksi tarkastellaan puukauppaa, jonka yhteydessä joudutaan sivuamaan kauppamuotojen lisäksi myös puutavaran mittausta tai alkuaan pikemminkin mittaamattomuutta. Asiaan tosin palataan laajemmin teoksen loppuosassa.

Erityisen ansiokkaasti on tarkasteltu sekä ostajien että myyjien puukaupallista yhteistoimintaa. Aiheesta on kirjoitettu poleemisia kirjoituksia lukuun ottamatta vähän, mutta kyseessä on ilmiö, jonka henkinen vaikutus ulottuu nykypäiviin saakka.

Yksi osa puukaupallista edunvalvontaa koski raakapuun vientiä ja tuontia. Ennen sotia kuumiin metsäpoliittisiin kysymyksiin kuusi- ja kuusikuitupuun vientiä, kun taas sotien jälkeen lähes yhtä paljon erimielisyyttä aiheutti puutavaran tuonti. Kun suomalaiset suhtautuvat nykyiseen Venäjän politiikkaan rajoittamaan raakapuunsa vientiä perin negatiivisesti, kannattaa lukea, millaisia toimia Suomen metsäteollisuus edisti 1930-luvulla säilyttääkseen

Pakkanen, Esko & Leikola, Matti 2010. **Metsää, puuta ja kovaa työtä. Suomen metsien käytön historiaa.** Ensimmäinen nide. Metsäkustannus. 640 s. ISBN 978-952-5694-55-0.

monopolinsa suomalaisen puuraaka-aineeseen.

Teos käsittelee puukaupallisia kysymyksiä noin kolmasosan volyymistään. Loppuosa käsittelee puunkorjuun ja kaukokuljetuksen tekniikkaa. Vaikka koneita alettiin käyttää metsissä ja uittoväylillä jo varhain, teoksesta kyllä ilmenee hyvin, kuinka työvoimavaltaisia metsätyöt ovat olleet aivan viime vuosikymmeniin saakka.

Merkillinen piirre koneellistamisessa oli, että keksijät olivat paljon kiinnostuneempia koneellistamaan puun kaatamista kuin kuorintaa, vaikka jälkimmäisen osuus puun hankintakustannuksista saattoi olla pahimmillaan puolet. Ensimmäisen suomalaisen moottorisahan, Arborin, kehittäjä Robert Lagus tosin kehitti myös pienen kuorimakoneen, mutta teollisuuden ohjaava panostus keskittymisestä olennaisimpiin kustannustekijöihin puuttui. Oikeastaan vasta Metsätehon perustaminen viimeisten sotien jälkeen muutti tilanteen. Kehittämistä alettiin suunnata sinne, missä syntyivät suurimmat kustannukset.

Kirjassa käsitellään myös metsätyövoiman ammatillista järjestäytymistä, palkkausmuotoja ja ansiotasoa ja monia muita keskeisiä kysymyksiä työvoiman tilapäismajoituksesta kämppämänttiin ja hartsuherroihin, jotka huolehtivat työntekijöiden tarvitsemien tarvikkeiden myynnistä kaukaisilla kämpillä. Lyhyitä kuvauksia on myös työnjohdosta ja suuremmistakin herroista, joiden vaikutus jokapäiväisessä aherruksessa jäi epäilemättä vähäiseksi.

Kirjan kuvituksena on käytetty vanhoja valokuvia, lehtileikkeitä ja asiakirjojen esimerkkejä. Näitä kuvituselementtejä on käytetty runsaasti; niitä on lähes 800 tekijöiden laskennan mukaan.

Mikään työ ei ole täydellinen

Kooltaan mahtava kirja – nyt vasta ensimmäinen nide – on mahtava myös tietomäärältään. Vaikka yksityiskohtia käsitellään paljon, minkään joutavanpäiväisen kuvaukseen ei ole kuitenkaan sorruttu. Kirjoittajat ovat osanneet keskittyä olennaiseen. Se, että keskittymisestä huolimatta laajuutta on kertynyt, osoittaa ainoastaan sen, kuinka monimutkainen asia puun saaminen kannolta tehtaalle on ollut sekä teknisesti että taloudellisesti.

Kirjan kieli on erinomaisen luettavaa. Häiritsevää tosin on nuoremman kirjoittajan, kuten tekijä itse itseään luonnehtii, taipumus käyttää lainausmerkkejä tarpeettomasti. Voidaan aivan hyvin kirjoittaa *uusia pelaajia tuli vientimarkkinoille*: on turhaan laittaa ”uusia pelaajia” lainausmerkkeihin. Otoksen mukaan 90 % lainausmerkeistä olisi voitu poistaa, koska kyseessä ovat tyyllillisesti salonkikelpoiset sa-

nat ja ilmaisut. Loppuihin olisi voitu käyttää klasista harkintaa: jos joutuu miettimään, pitääkö jokin ilmaus panna lainausmerkkeihin, on mietittävä uutta ilmaisu.

Kirjan vanhat valokuvat ovat loistavia. Ne on valittu ammatillisesti hyvin, ja tekninen laatu on kohdallaan. Osa kuvista on tuttuja mm. Tehdaspuun ja UPM:n legendaarisista seinäkalentereista, mutta hyviä kuvia kannattaa käyttää usein.

Kirjan alkupuolella oli hapuilua siitä, mikä on leipätekstin ja kuvatekstin suhde. Jos samalla sivulla (esim. 57) toistetaan sama asia leipä- ja kuvatekstissä, se häiritsee. Paljoa ei paranna, jos samat asiat ovat vierekkäisillä sivuilla (s. 45 ja 46, 48 ja 49 ym.).

Asiavirheitä on vähän. Ehkä huvittavin on kuvatekstissä s. 636. Sen mukaan nainen kuorii metriä kuusipölkkyä, ja mies räplää kenttäsirkkelinä kanssa. Kyllä myös mies on kuorintapuhissa, ja hänen työkoneensa on polttomoottorikäyttöinen veitsikuorimakone.

Joistakin yksityiskohdista voi nurista. On tietysti totta, että Pohjois-Karjalan ensimmäisen höyrysahan perusti 1861 Hasanniemeen Pielisjoen suuhun pietarilainen yhtiö Gesellschaft zur Verarbeitung von Waldprodukten Venäjän Repolasta tuotavien tukkien varaan, kuten kirjoittajat kertovat (s. 157). Asiat kuitenkin ymmärrettäisiin paremmin, jos kerrottaisiin, että Venäjän Repolassa syntynyt ja sen olot hyvin tunteva joensuulainen kauppias Miron Smirnoff perusti Hasanniemen sahan: yhtiön nimi on sivuseikka. Sitä paitsi Smirnoff tuli jo alkuvaiheessa yhtiön ainoaksi omistajaksi.

On myös epätarkkaa kertoa (s. 159), että Repola Wood Ltd onnistui tekemään konsessiosopimuksen Repolan alueen tukkien sahaustesta. Todellisuudessa metsänhoitaja Rurik Saraste ja diplomi-insinööri, aiempi ministeri Erkki Makkonen, tekivät omissa nimissään konsessiosopimuksen nuoren Neuvostoliiton kanssa 15.1.1924 klo 15. Sen jälkeen oli hirveä kiire perustaa konsessiota hyödyntämään yhtiö Repola Wood Ltd, joka saatiin perustetuksi 26.3.1924. Saraste ja Makkonen sijoittivat yhtiöön apporttina konsessiosopimuksen, jonka arvoksi laskettiin kolmasosa koko osakepääomasta.

Kirjan suurin heikkous on hakemisto. Ainoastaan henkilöitä ja paikkoja voi hakea sen avulla. Miten toimii se onneton, joka muistaa tekijöiden kirjoit-

taneen monissa paikoissa Virginia-konsessiosta ja Atif-yhtiöstä, ja haluaa tarkistaa tosiseikkoja? Täytyykö hänen lukea uudelleen koko kirja?

Onneksi kirjoittajilla on ratkaisuesitys tähän pulmaan, jonka he voivat toteuttaa jälkimmäisen niteen julkistamisen yhteydessä. Tämän niteen alkuselityksessä he kertovat, että ajatuksena oli julkaista kirjan liitteenä CD-levy, joka sisältäisi kirjan tekstit ehkä jopa painotuotetta laajemmassa muodossa. Ajatuksesta kuitenkin luovuttiin, koska kirjoittajien mukaan *pitkien tekstien lukijoita ei kuitenkaan löytyisi edes sukulaistemme joukosta*.

Selitys on huono. CD-levy auttaisi kiintoisien yksityiskohtien tarvitsijaa. Se kannattaa julkaista toisen niteen mukana.

■ Prof. emer. Matti Kärkkäinen
Sähköposti [matti.karkkainen\(at\)pp.argas.fi](mailto:matti.karkkainen(at)pp.argas.fi)